

Siguria sociale

Sistemi i sigurimit social
Masa paraprake për pleqëri
Invaliditeti
Papunësia
Sëmundja dhe aksidenti
Prindësia dhe familja
Ndihma sociale

Sistemi i sigurimit social

Banoret dhe banorët e Zvicrës janë të mbrojtur përmes sigurimeve sociale prej rrezeqeve të ndryshme. Sigurimet ndihmojnë për shembull atëherë, kur dikush e humb punën e tij apo sëmuret. Mirëpo ato mbështesin edhe familjet edhe të moshuarit.

Parimet

Sigurimet sociale financohen nga banoret dhe banorët e Zvicrës. Këtu vlen principi i solidarizimit: Shumica e popullit paguan, ndërsa individit apo grupe të caktuara marrin mbështetje. Sigurimet sociale në përgjithësi janë të detyrueshme. Tek të punësuarit, kontributet zbriten direkt nga rroga. Mirëpo edhe punëdhënëset dhe punëdhënësit, të vetëpunësuarit dhe të papunët japin kontribute financiare.

Përfitimet

Sigurimet sociale i mbështesin njerëzit në situata të caktuara të jetës. Ato paguajnë para ditore, pensionet ose shtesat apo marrin përsipër shpenzimet në sëmundje dhe aksidente. Të gjitha sigurimet sociale janë të rregulluara nga shteti.

Kur mund të marrësh mbështetje?

- Në pleqëri, në rast vdekjeje dhe invaliditeti (3 shtyllat: AHV/IV, masa paraprake në profesion, masa paraprake private).
- Në sëmundje dhe aksidente (sigurimi për sëmundje dhe aksidente)
- Në amësi (shpërblime në amësi)
- Në papunësi (sigurimi për të papunët)
- Kur keni fëmijë (shtesat e fëmijëve)

Më shumë informacione (link, adresa, broshura, fletushka)

www.hallo-baselstadt.ch/sq/siguria-sociale/sistemi-i-sigurimit-social

Masa paraprake për pleqëri

Me masat paraprake për pleqëri sigurohet, që të pensionuarve iu mbeten mjaft para për të jetuar. Sistemi zviceran i masave paraprake ka tri shtylla: Sigurimi i pensionit në pleqëri dhe i personave të lënë pas (AHV), masa paraprake në profesion (arka e pensionit) dhe masa paraprake vullnetare për pleqëri (shtylla nr. 3).

Sigurimi i pensionit në pleqëri dhe i personave të lënë pas (shtylla nr. 1, 1. Säule)

Sigurimi i pensionit në pleqëri dhe i personave të lënë pas (AHV) është një institucion shtetëror. Shumica e personave të rritur duhet të paguajnë kontribute për këtë. Shumat zbriten te të punësuarit çdo muaj direkt nga rroga, punëdhënësi merr përsipër gjysmën. Të vetëpunësuarit apo personat pa vend pune duhet të pyesin në arkën e balancimeve (Ausgleichskasse), se si duhet t'i paguajnë kontributet e tyre. AHV iu paguan pensionistëve një pension mujor. Lartësia e pensionit varet prej shumës, e cila është paguar. Edhe në rast vdekjeje, AHV i mbështet bashkëshortët dhe fëmijët e personit të vdekur (Pension për të veja dhe vejanë dhe për jetimë). Secili dhe secila merr një letërnjoftim AHV me numrin personal të sigurimit.

Masë paraprake profesioni (shtylla nr. 2, 2. Säule)

AHV-ja vetë zakonisht nuk mjafton, që jeta të vazhdohet mbas pensionimit si më parë. Prandaj për të punësuarit ekziston edhe një masë paraprake në profesion (arka e pensionit, Pensionskasse), e cila është e detyrueshme për të gjithë ata, që kalojnë një shumë të të ardhurave vjetore. Kontributet zbriten përmuajshëm direkt nga rroga, punëdhënësi duhet të paguajë të paktën gjysmën. Të vetë-punësuarit nuk duhet të paguajnë kontribute. Sado ata mund ta bëjnë vullnetarisht, ata mbajnë vetë përgjegjësi në këtë pikë. Në pleqëri, paratë e kursyera në arkën e pensionit paguhen ose si pension ose mund të tërhiqen menjëherë. Në raste të caktuara, paratë mund të tërhiqen edhe më herët: Kur dikush themelon një firmë të veten, kur dikush shpërngulet nga Zvicra, kur dikush ndërton një shtëpi për vete apo blen një banesë.

Masë vullnetare paraprake për pleqëri (shtylla nr. 3, 3. Säule)

Te shtylla nr. 3 (3. Säule) bëhet fjalë për një masë paraprake private për pleqëri, e cila është vullnetare dhe shpërblehet me zbritje në tatimit. Kontrata të tilla mund të lidhen me banka apo sigurime. Rekomandohet që të kursehen para në shtyllën nr. 3, në mënyrë të ketë një rezervë në pleqëri.

Shërbimet plotësuese

Njerëzit e moshuar, që me gjithë AHV dhe arkën së pensionit nuk kanë para të mjaftueshme që të jetojnë, kanë sipas rrethanave të drejtë për përfitime plotësuese financiare (Ergänzungsleistungen). Për ta duhet të aplikohet në entin për kontribute sociale. Është e rregulluar qartazi, se kush ka të drejtë për marrjen e shërbimeve financiare plotësuese. Shërbimet plotësuese financohen prej taksapagueseve dhe taksapaguesve.

Më shumë informacione (link, adresa, broshura, fletushka)

www.hallo-baselstadt.ch/sq/siguria-sociale/mase-paraprake-per-pleqeri

Invaliditeti

Kush për kohë të gjatë nuk mund të punojë për arsye shëndetësore apo mund të punojë vetëm pjesërisht, ka sipas rrethanave të drejtën për mbështetje financiare përmes sigurimit të invaliditetit (IV). IV nuk paguan vetëm para. Ai i mbështet të siguruarit para së gjithash te hyrja apo rihyrja në punë.

Sigurimi i invaliditetit

Sigurimi i invaliditetit (IV) është institucion i shtetit. Shumica e personave të rritur duhet të paguajnë kontribute për këtë. Kontributet zbriten tek të punësuarit çdo muaj prej rrogës, punëdhënësi merr përsipër gjysmën. Të vetëpunësuarit apo personat pa vend pune duhet të pyesin te arka e balancimeve (Ausgleichskasse), se si duhet t'i paguajnë kontributet e tyre.

Mbështetja përmes sigurimit të invaliditetit

Të drejtë për mbështetje nga IV kanë personat, që për arsye shëndetësore (psikike apo fizike) gjatë paktën një viti nuk kanë punuar fare apo vetëm pjesërisht. IV paguan mbështetjen në formën e një pensioni mujor. Mirëpo kjo bëhet vetëm atëherë, kur të siguruarit për shkak të kufizimeve të tyre nuk mund të riaftësohen më për punë. IV mbështet personat invalid, që të gjejnë një punë të përshtatshme. Për mbështetjet përmes IV duhet të aplikohet te arka e balancimeve (Ausgleichskasse).

Shërbimet shtesë

Personat, të cilët me gjithë mbështetjen nga IV kanë pak para për të jetuar, kanë sipas rrethane të drejtën për përfitime plotësuese financiare (Ergänzungsleistungen). Për ta aplikimi duhet të bëhet në entin për kontribute sociale. Është rregulluar qartazi, se kush e gëzon të drejtën për përfitime plotësuese. Përfitimet plotësuese financohen nga tatimpagueset dhe tatimpaguesit.

Më shumë informacione (link, adresa, broshura, fletushka)

www.hallo-baselstadt.ch/sq/siguria-sociale/invaliditeti

Papunësia

Të gjithë të punësuarit janë të siguruar kundër papunësisë. Kush mbetet i papunë, merr normalisht një mbështetje financiare për një kohë të caktuar. Të papunët duhet të lajmërohen në qendrat rajonale për ndërmjetësim punësimi (RAV). Kjo zyrë ndihmon në kërkimin e një vend pune.

Sigurimi i të papunëve

Sigurimi i të papunëve (ALV) është një sigurim shtetëror dhe është i detyrueshëm për të gjithë të punësuarit. Kontributet mujore për të zbriten direkt nga rroga, punëdhënësi paguan gjysmën. Të vetëpunësuarit nuk mund të sigurohen te sigurimi i të papunëve. Kush mbetet pa punë, merr një zëvendësim mujor rroge (para për të papunët) prej një arke për të papunët. Nëse, kur dhe në çfarë shume paguhen paratë për të papunët (Arbeitslosengeld), kjo varet prej shumë faktorëve. Për shembull prej pyetjes, se sa gjatë ka punuar personi apo për çfarë arsye ka mbetur i pa punë.

Hapat e nevojshëm gjatë punësisë

Është e detyrueshme të regjistroheni në qendrën përgjegjëse rajonale të punësimit (Regionales Arbeitsvermittlungszentrum, RAV). Idealja do ishte, që kjo të bëhej para ditës së fundit të punës, por duhet të kryhet jo më vonë se në ditën e parë të papunësisë. Të gjitha hapat e mëtejshëm shpjegohen atje.

Qendra rajonale për ndërmjetësim punësimi

Qendra rajonale për ndërmjetësim punësimi (RAV) ndihmon për të gjetur përsëri shpejt një vend pune. Bisedat këshilluese në RAV janë të detyrueshme, kur dikush tërheq para për të papunët. RAV ofron edhe kurse dhe programe veprimtarie. Këto gjithashtu janë pjesërisht të detyrueshme. Edhe personat, që kurrë nuk kanë punuar në Zvicër dhe kërkojnë një vend pune, mund të lajmërohen në RAV. Mirëpo ata nuk marrin para.

Më shumë informacione (link, adresa, broshura, fletushka)

www.hallo-baselstadt.ch/sq/siguria-sociale/papunesia

Sëmundja dhe aksidenti

Kush banon në Zvicër, duhet të ketë një sigurim nga aksidentet dhe një sigurim nga sëmundjet. Këto sigurime private i heqin shpenzimet në rast aksidenti, sëmundje apo shtatzënie. Për të dy sigurimet duhet të lidhet kontrata brenda tre muajve të parë pas ardhjes në Zvicër.

Sigurimi shëndetësor me përkujdesje (sigurimi bazë)

Të gjitha banoret dhe banorët në Zvicër duhet të lidhin vetë me patjetër një sigurim shëndetësor (sigurim bazë, Grundversicherung). Kush vendoset në Zvicër, ka tre muaj kohë për ta bërë. Nëse dikush sëmuret në këtë kohë, shpenzimet e shkaktuara merren përsipër edhe me prapaveprim. Sigurimi bazë ofrohet prej shumë kompanive private të sigurimeve shëndetësore (Krankenkassen). Zgjedhja e një kompanie sigurimesh shëndetësore është e lirë. Kompanitë e sigurimeve shëndetësore duhet t'i marrin të gjithë personat, që jetojnë në Zvicër.

Të siguruarit paguajnë një një prim mujor. Në varësi të kompanisë së sigurimeve shëndetësore dhe të modelit të sigurimit, këto prime kanë lartësi të ndryshme; prandaj ia vlen të krahasohen ofertat. Ju mund ta ndërroni kompaninë e sigurimeve shëndetësore deri në fund të nëntorit për vitin e ardhshëm. Sigurimi bazë nuk i heq vetëm shpenzimet, kur dikush sëmuret, ai paguan edhe në shtatzëni dhe në lindje. Shërbimet janë të rregulluara me ligj.

Kujdes: Shpenzimet për mjekimin e dhëmbëve apo syzet normalisht duhet të paguhen vetë ose nëpërmjet një sigurimi suplementar vullnetar.

Sigurimi nga aksidentet

Të punësuarit janë të siguruar automatikisht përmes punëdhënësit nga aksidentet gjatë punës dhe në kohën e lirë, nëse punojnë më shumë se 8 orë në javë. Kush punon më pak, nuk është siguruar nga aksidentet në kohën e lirë dhe duhet të kujdeset vetë për një sigurim nga aksidentet. Kjo vlen edhe për të vetëpunësuarit dhe të gjithë personat, që nuk janë në marrëdhënie pune. Personat, që nuk janë në marrëdhënie pune, duhet të lidhin një kontratë sigurimi nga aksidentet pranë kompanisë së tyre të sigurimit shëndetësor. Të vetëpunësuarit mund të lidhin një kontratë sigurimi nga aksidentet edhe te kompani të tjera sigurimesh. Të siguruarit duhet të paguajnë prime mujore. Te të punësuarit, këto prime zbritet direkt nga paga.

Lirimi i primeve

Kush nuk është në gjendje financiare t'i paguajë primet e sigurimit shëndetësor, ka sipas rrethanave të drejtën për lirimin e primit (Prämienverbilligung) për sigurimin bazë. Për të marrë lirimin, personi duhet të parashtrojë një formular kërkesë dhe të bëjë deklaratë rreth pasurisë dhe të ardhurave. Kur kërkesa pranohet, aplikuesi paguan prime më të ulëta duke filluar nga muaji i ardhshëm. Enti për kontribute sociale (Amt für Sozialbeiträge) informon për lirimin e primit dhe e merr kërkesën.

Sigurime plotësuese për sigurimin bazë

Si shtesë për sigurimin e detyruar bazë mund të lidhen kontrata për sigurime të ndryshme plotësuese (Zusatzversicherungen). Këto i mbulojnë shërbimet, të cilat nuk paguhen nga sigurimi bazë, p.sh, mjekime dhëmbësh. Sigurimet plotësuese ofrohen po thuajse prej të gjitha kompanive të sigurimeve shëndetësore. Kompanitë e sigurimeve shëndetësore mund të vendosin vetë, a dëshirojnë të sigurojnë dikë apo jo, dhe ato mund të paraqesin kushte.

Më shumë informacione (link, adresa, broshura, fletushka)

www.hallo-baselstadt.ch/sq/siguria-sociale/semundja-dhe-aksidenti

Prindësia dhe familja

Kush ka fëmijë, përkrahet në Zvicër përmes shtesave për fëmijët dhe për arsimimin. Gratë, që punojnë, kanë të drejtë në lindje për një pushim amësie me pagesë prej të paktën 14 javëve.

Shpërblimi për amësinë

Gratë, që janë të punësuar gjatë lindjes së fëmijës së tyre, zakonisht kanë të drejtë për një pushim me pagesë (Mutterschaftsurlaub) prej 14 javësh. Në këtë kohë atyre iu paguhen të paktën 80 për qind të rrogës. Gratë të papuna apo ato, që janë të paafta për punë, duhet të informohen te arka e balancimeve, a e gëzojnë edhe ato këtë të drejtë. Këtu ka rregulla të posaçme. Përgjatë tetë javëve të para pas lindjes nënat nuk lejohen të punojnë (mbrojtja e nënave, Mutterschutz).

Pushim atësie

Baballarët pas lindjes së fëmijës kanë të drejtë për dy javë pushim atësie me pagesë (Vaterschaftsurlaub). Përkundër pushimit të lindjes për nëna, pushimi për baballarët është fleksibël: Pushimi mund të shfrytëzohet përnjëherë apo me ditë. Por vetëm brenda gjashtëmuajorit të parë pas lindjes së fëmijës.

Shtesat për familjen

Kush ka fëmijë, mbështetet financiarisht me shtesa për familjen (Familienzulagen). Këto paguhen si shtesa për fëmijë deri në moshën 16 vjeçare dhe për të rinjtë në arsimim deri në moshën 25 vjeçare si shtesa për arsimimin profesional. Të drejtë për këtë kanë të gjithë prindër, që punojnë (edhe të vetëpunësuarit), apo prindërit, që nuk punojnë dhe kanë pak para. Te të punësuarit, shtesat për familjen paguhen çdo muaj bashkë me rrogën. Informacione të tjera për shtesa për familjen japin punëdhënësi apo institucioni i sigurimeve sociale. Shuma e shtesave për familjen ndryshon nga kantoni në kanton.

Kontribute mbështetëse për qiranë e një familjeje

Familjet me pak para mund të aplikojnë në kushte të caktuara për kontribute mbështetëse për qiranë e tyre (Familienmietzinsbeiträge). Lartësia e kontributit varet nga të ardhurat dhe nga pasuria e njësisë shtëpiake si dhe nga lartësia e qirasë.

Më shumë informacione (link, adresa, broshura, fletushka)

www.hallo-baselstadt.ch/sq/siguria-sociale/prindesia-dhe-familja

Ndihma sociale

Ndihma sociale mbështet njerëzit, që ose nuk kanë para të mjaftueshme për të jetuar, ose nuk marrin mjete financiare prej sigurimeve sociale, apo marrin tepër pak. Nuk ka të bëjë me një sigurim, por me një mbështetje nga shteti.

Ndihma sociale

Ndihma sociale (Sozialhilfe) i mbështet të gjithë njerëzit në Zvicër, të cilët kanë rënë në mjerim. Ajo mbulon shpenzimet minimale për jetesën. Përveç ndihmës financiare, ajo ofron edhe këshillime. Qëllimi është, që mundësisht njerëzit të pavarësohen përsëri shpejt nga ana ekonomike. Ndihma sociale nuk paguan, kur dikush merr mjaft ndihma të tjera financiare për të financuar jetën e tij - si p.sh. pagesa për të papunët, pensione, rrogë, apo mbështetje nga të afërmit. Ajo nuk paguan as borxhet. Paratë duhet të kthehen, kur personi posedon përsëri mjete të mjaftueshme financiare. Ndihma sociale finanohet nga tatimpagueset dhe tatimpaguesit.

Aplikimi për ndihmë sociale

Kush dëshiron të aplikojë për ndihmë sociale, i drejtohet shërbimit social (Sozialdienst) të komunës. Aty aplikuesi duhet të paraqesë hapur të ardhurat dhe pasurinë e tij. Pastaj pretendimi shqyrtohet. Zyrtarët e caktojnë shumën dhe llojin e mbështetjes individualisht. Kush jep të dhëna të pavërteta apo fsheh diçka, shkel ligjin dhe mund të dënohet. Shërbimi social lejohet të japë urdhërime dhe të vendosë kushte. Kur këto nuk përmbushen, përfitimet mund të shkurtohen. Pjesëmarrja në bisedat këshilluese është e obliguar. I prekuri është i obliguar të bëjë gjithçka për të e zvogëluar vetë gjendjen e mjerueshme.

Më shumë informacione (link, adresa, broshura, fletushka)

www.hallo-baselstadt.ch/sq/siguria-sociale/ndihma-sociale